

کننگو بانمایند، محترم ولی قبه وسرپرست حجاج ایرانی

جناب آقای ری شهری! از اینکه این فرصت را در اختیار فصلنامه «میقات حج» قرار دادید تا گفتگویی صمیمانه با جناب عالی داشته باشیم، متشکر و سپاسگزاریم. از آنجا که سالجاری توسط مقام معظم رهبری به عنوان سال امام علی علیه السلام نامگذاری شده، خواهشمند است پیش از طرح پرسشها، مقداری در رابطه با دیدگاه‌های امیرمؤمنان، علی علیه السلام نسبت به حج، مطالبی بیان فرمایید.

آقای ری شهری: بسم الله الرحمن الرحيم، با تشکر از تهیه کنندگان فصلنامه گرانسنگ «میقات حج».

از دیدگاه امام علی بن ابی طالب علیه السلام حج یک آزمون بزرگ الهی است و ثمره موفقیت در این آزمون، پاک شدن از خطرناک‌ترین رذایل اخلاقی؛ یعنی خودبینی و خودخواهی و خود بزرگ بینی و کبر و آراسته شدن به سودمندترین فضایل اخلاقی؛ یعنی تواضع است.

روایات اسلامی، خودخواهی را اصل و ریشه فتنه‌ها و میراث شیطان معرفی کرده است به طوری که اگر این رذیله در انسان علاج شود، همه چیز و همه کس اصلاح می‌شوند و اگر این فتنه در وجود انسان باشد، هیچ تلاشی برای رستگاری فرد و اجتماع به نتیجه نمی‌رسد. مفسد اعتقادی، اخلاقی، علمی،

فردی واجتماعی، سیاسی و فرهنگی و همچنین اقتصادی، همه ریشه در خودخواهی و خودبینی دارد که از نظر امیر مؤمنان علیه السلام حج می تواند این رذیله را علاج کند. البته اگر حج آنگونه که خداوند تبارک و تعالی خواسته است انجام شود.

علی علیه السلام در نهج البلاغه، خطبه ۲۳۴، که خطبه بسیار مفصل و مهمی است، تحلیل های گوناگونی در زمینه های مختلف سیاسی، فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی دارند. در بخشی از این خطبه به این نکته مهم اشاره می کنند که حج یک آزمون بزرگ الهی است؛ «أَلَا تَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ اخْتَبَرَ الْأَوَّلِينَ مِنْ لَدُنْ آدَمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِلَى الْآخِرِينَ مِنْ هَذَا الْعَالَمِ؛ بِأَخْجَارٍ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَا تُبْصِرُ وَلَا تَسْمَعُ، فَجَعَلَهَا بَيْتَهُ الْحَرَامَ الَّذِي جَعَلَهُ اللَّهُ لِلنَّاسِ قِيَامًا»

خداوند از زمان حضرت آدم که اولین انسان است، تا آن زمان که قیامت برپا می شود، مردم و کسانی را که اعتقاد به مبانی اسلامی و دینی دارند، با سنگ هایی که نه ضرر می توانند برسانند و نه سود، نه می بینند و نه می شنوند، آزمایش کرده است؛ «فَجَعَلَهَا بَيْتَهُ الْحَرَامَ الَّذِي جَعَلَهُ اللَّهُ لِلنَّاسِ قِيَامًا»، پس آن سنگ ها را خانه خویش قرار داد؛ خانه ای که باید مبدأ قیام و خیزش در جامعه باشد.

بعد حضرت در این باره که خداوند این آزمون را چگونه انجام داده، این چنین توضیح می دهند که: خداوند می توانست خانه اش را در جای بهتر و مناسب تری بنا نهد و جنس خانه را نیز از مواد ارزشمندتری قرار دهد، لیکن این کار را نکرد، چرا که:

اولاً - خانه خودش را در جایی قرار داد که به تعبیر مولا «ثُمَّ وَضَعَهُ بِأَوْعَرِ بَقَاعِ الْأَرْضِ حَجْرًا، وَأَقْلُّ تَتَابِقِ الدُّنْيَا مَدْرَأً»؛ خداوند خانه خود را در سنگلاخ ترین مکان ها و بی ضیاع ترین نقاط زمین و تنگ ترین دره ها جای داد، میان کوه های خشن و ریگ های داغ و چشمه های کم آب و آبادی های دور از هم، نه شتری آنجا فربه می شود و نه اسبی و نه گاوی و نه گوسفندی، بعد دستور داد که حضرت آدم و فرزندانش تا قیامت، قصد و آهنگ آن کنند و به زیارت این سنگ ها که خانه خودش را تشکیل داده است، پردازند و آنگاه توضیح می دهد که مردمان با تمام

وجود، از میان فلات ها و دشت های دور دست و از درون وادی ها و از درّه های پر شیب و از جزیره های از هم پراکنده دریاها به آنجا روی می آورند تا به هنگام سعی از سر خواری و خاکسری شانیه های خود را تکان دهند و «لا إله إلا الله» گویان، برگرد این خانه سنگی بچرخند، با موهای آشفته و پیکرهای گرد گرفته، هروله کنان بشتابند. امام علیه السلام می افزایند:

«اگر خداوند می خواست، می توانست برای خانه خود و مشاعر ارجمندش وضعیتی مناسبتر ایجاد کند و آن را در میان باغها و جویبارها و سرزمین های هموار و پر درخت و پر میوه، که خانه هایش به هم پیوسته و روستاهایش نزدیک به هم در میان گندمزارها و باغ های خرم و زمین های پر گیاه و دشت های پر آب و در وسط باغستان های خرم و بهجت زا و در جاده های آباد قرار گرفته، جای دهد.»

اگر خداوند خانه اش را، به جای این نقطه بسیار محروم، در یک نقطه آباد و زیبا قرار می داد، به فرموده امام علی علیه السلام:

«به همان نسبت که آزمایش و امتحان ساده تر انجام می شد پاداش و جزا نیز کم و اندک بود.»

این ها در رابطه با نقطه و مکانی بود که کعبه در آن قرار گرفته است، بعد درباره خود کعبه می فرماید:

«اگر شالوده و اساس کعبه و سنگ هایی که در ساخت آن به کار رفته، از زمرد سبز و یاقوت سرخ و با درخشش و روشنایی بود، از رخنه شک و تردید در سینه ها کم می شد و مردم کمتر دچار تردید می شدند. و از تلاش شیطان برای تسلط بر دل ها کاسته می شد.»

بنابراین، هم ساختمان و اساس و مواد کعبه و هم جایگاه آن، بگونه ای است که اگر انسان کمی دقت کند، می فهمد که این همه، زمینه ای است برای امتحان انسان ها. سپس حضرت به نکته اصلی اشاره می کند که: «خداوند بندگانش را با انواع سختی ها می آزماید و آنان را با مجاهدت های گونه گون به بندگی می گیرد و به

گرفتاری‌های مختلف آزمایش می‌کند تا بدین وسیله کبر و خود پسندی را از دل‌هایشان بیرون کند و فروتنی و خاکساری را در جان‌هایشان بنشانند. درهای فضل و رحمتش را به روی آنان بگشاید و اسباب عفو خویش را به آسانی در اختیارش قرار دهد» (نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲)

بنابراین نتیجه می‌گیریم که حج از دیدگاه امیر مؤمنان علیه السلام به عنوان مهم‌ترین برنامه و بهترین نقطه خودسازی است و اگر اهل اسلام و مسلمانان این فریضه را آنگونه که باید و شاید انجام دهند، به یقین از خودخواهی‌ها و کبرها و رذایل اخلاقی پاک می‌شوند و به بهترین صفات انسانی، که فروتنی و تواضع است، آراسته می‌گردند و اگر این حقیقت تحقق پیدا کرد و زائر خانه خدا با نورانیت حج از این سفر برگشت، زمینه برای انواع اصلاحات فردی و اجتماعی فراهم می‌شود. زائر خانه خدا - مرد باشد یا زن - می‌تواند در خانواده خود تحوّل ایجاد کند. وقتی که از خودبینی و خودخواهی خالی شد زندگی او متحوّل می‌شود و از نظر اجتماعی و سیاسی، روش‌ها و سیاست‌های سازنده را پیش می‌گیرد، اختلافات جای خود را به همدلی می‌دهند و وحدت کلمه، که به قول امام خمینی علیه السلام مهم‌ترین فلسفه حج است، تحقق می‌یابد. شعارهایی که مردم را به وحدت کلمه دعوت می‌کنند، باید ریشه در صفات خوب داشته باشد، تا رذایل اخلاقی و در رأس آنها خودخواهی را برطرف سازند، و اگر جز این باشد، وحدت کلمه تحقق پیدا نخواهد کرد.

مسلمانان اگر متحد شوند، قیاماً لِلنَّاسِ تحقق پیدا می‌کند؛ یعنی امت اسلامی برای تأمین منافع مادی و معنوی خود در جهان بپا خواهند خاست و آن وقت است که می‌توانند اسلام را بر جامعه حاکم کنند.

آری، از دیدگاه امیرالمؤمنین علی علیه السلام، حج از یک چنین ظرفیت بزرگی برخوردار است، اگر دقت کنیم می‌بینیم که فلسفه‌های دیگر حج نیز به این فلسفه که فلسفه سازندگی انسان است بر می‌گردد. حتی آن فلسفه‌ای که امام باقر علیه السلام فرمود که «مردم دعوت شدند تا بیایند و دور این سنگ‌ها بگردند، سپس نزد ما بیایند و ولایت و اطاعت خودشان را به ما عرضه کنند» نیز از همین جا ناشی می‌شود.

میرزا: اخیراً موسوعه‌ای با نام «الامام علی بن ابیطالب فی الکتاب والسنة» توسط حضرت عالی و همکاران تالیف و منتشر شده است، لطفاً قدری در رابطه با سبب تألیف این کتاب و ویژگی‌های آن توضیح دهید. آیا حضور جناب عالی در حج و توجه به آثار و یادگارهای امیر مؤمنان علیه السلام در تالیف این کتاب داشته است؟

آقای ری شهری: حضور در مکه در تالیف کتاب نقشی نداشت، لیکن در به ثمر رساندن کتاب مؤثر بود. یکی از دعا‌های من، موفقیت در تکمیل این کتاب مبارک بود. بارها در کنار خانه خدا و یا در خدمت رسول الله صلی الله علیه و آله از خداوند این تقاضا را کرده بودم که توفیق عنایت کند تا کتاب مربوط به امیرالمؤمنین علی علیه السلام؛ یعنی همین موسوعه به ثمر برسد. خداوند این عنایت را کرد و در سال امام علی علیه السلام این کتاب توفیق انتشار پیدا کرد و من متوجه شدم که خداوند منان اراده فرموده بود که این کتاب در سال ولایت منتشر شود تا مورد توجه بیشتری قرار گیرد؛ لذا اجابت دعا را به تأخیر انداخت و انتشار کتاب تا امسال که سال امیرالمؤمنین علیه السلام است بطول انجامید. روز اول سال جاری هنگامی که از مسجد الحرام به بعثه مقام معظم رهبری بازگشتم، روزنامه زائر را که معمولاً قبل از انتشار ملاحظه می‌کنم و نکات لازم را تذکر می‌دهم، روی میز دفتر بعثه دیدم، هنگامی که ملاحظه کردم مقام معظم رهبری امسال را سال امیر مؤمنان علی علیه السلام اعلام کرده‌اند، بی درنگ سجده شکر گزاردم و مطمئن شدم که خداوند اجابت این دعا را برای امسال قرار داده است؛ لذا پس از بازگشت از حج، حدود یک ماه تقریباً همه کارها را کنار گذاشتم و اقدامات نهایی را که برای انتشار این موسوعه ضرورت داشت، انجام دادم و مصمم شدم که پیش از سیزدهم رجب، سال روز ولادت مولای مستفیان امیر مؤمنان علیه السلام حتماً این کتاب از چاپ خارج شود، به عنایت خداوند و با همت و تلاش همکارانمان در دارالحدیث، توفیق انتشار این کتاب را یافتیم.

در رابطه با ویژگی‌های موسوعه‌ی امام علی بن ابی طالب علیه السلام به طور خلاصه باید بگویم که این موسوعه ۸ ویژگی مهم دارد:

نخستین ویژگی، جامعیت آن است. در نگارش این موسوعه، ضمن اجتناب از

تکرارها و ارجاع به نصوص مشابه و در عین خلاصه بودن، تلاش شده است جامع همه، یا غالب کتاب‌هایی باشد که دربارهٔ امیرالمؤمنین علی علیه السلام نگارش یافته است و پژوهشگر بتواند با مطالعهٔ آن، به عصاره و شهد آنچه دربارهٔ آن حضرت نوشته شده است، دست پیدا کند یا از طریق آن به موضوع مورد نیاز خود برای تحقیق برسد.

موسوعه امام علی علیه السلام ۶۷۳۸ متن تاریخی و حدیثی را ارائه کرده که مستند است به بیش از سی هزار مصدر از کتب فریقین که به ترتیب اعتبار منابع نیز آدرس داده شده است. منابع و مصادر این کتاب حدود پانصد عنوان است که تعداد دقیق آن در جلد سیزدهم و چهاردهم خواهد آمد.

حدود پانصد عنوان کتاب از فریقین، منابع این کتاب شریف است که شامل کتب حدیث، تاریخ، رجال و تراجم می‌شود.

دومین ویژگی، استناد گسترده به منابع فریقین است. این موسوعه برای نخستین بار، گسترده‌ترین بهره‌برداری را از منابع تاریخی و حدیثی فریقین در تبیین شخصیت امام علی علیه السلام در زمینه‌های مختلف دارد. سومین ویژگی آن، اعتبار منابع است.

در نگارش این موسوعه پس از فیش برداری مستقیم از منابع، تلاش شد با کمک گرفتن از رایانه، حتی المقدور همهٔ نصوص مربوط به یک موضوع گردآوری شود و پس از آن استوارترین، جامع‌ترین و کهن‌ترین مصدر گزینش شود. آنچه در ارتباط با اعتبار نصوص مورد بهره‌برداری قرار گرفته، بسیار مهم و قابل توجه است و آن این است که تلاش کردیم در مواردی که نصوص قطعی در مورد موضوعی وجود ندارد، از طریق تأیید مضمون نصوص هر عنوان، به وسیلهٔ قرائن عقلی و نقلی، به مطلبی که ارائه می‌شود، به دست آوردن نوعی وثوق برای محقق امکان‌پذیر گردد و اگر به دلیل خاصی، گاه از مصادری استفاده کردیم که از اعتبار کافی برخوردار نبوده، توضیحات لازم را ضمن بیان مصادر، برای محققین داده‌ایم.

چهارمین ویژگی کتاب موسوعه، داشتن تحلیل و جمع‌بندی در هر بخش است که پژوهشگر ضمن ملاحظهٔ بیش از هفت هزار نص تاریخی و حدیثی دربارهٔ

امام علی علیه السلام، به تناسب هر یک از موضوعات، با تحلیل‌ها و نظریه‌ها و نکات مهم در زمینه‌های تاریخ و حدیث و فقه الحدیث آشنا می‌شود.

پنجمین ویژگی، کاربردی بودن آن برای عصر و نسل حاضر است. این کتاب تنها شرح حال گذشته نیست بلکه آموزنده‌ترین و کاربردی‌ترین کتاب برای عصر حاضر به ویژه برای جهان اسلام و نسل جوان و تحصیل کرده امت اسلامی است و خوب است اینجا اشاره کنم که کاربردی‌ترین بخش‌های این موسوعه اختصاص به تبیین سیاست‌های امام علی علیه السلام در زمینه‌های کشور داری و حکومت دارد که به شدت مورد نیاز کارگزاران دولت‌های کشورهای اسلامی، به ویژه خدمتگزاران نظام مقدس جمهوری اسلامی است.

ششمین ویژگی موسوعه امام علی بن ابی طالب علیه السلام استکار در نگارش مطالب است. شیوه نگارش و چینش مطالب به گونه‌ای است که در واقع یک نظم بدیع و کاملاً ابتکاری به این کتاب داده است که پژوهشگر با یک نگاه اجمالی به فهرست آن، می‌تواند در جریان کلی مسائل مطرح شده قرار گیرد و نکته یا مطالب مورد نظر خود را به آسانی پیدا کند.

هفتمین ویژگی آن، خدمات جنبی است که برای پژوهشگران ارائه می‌شود. در این موسوعه، الفاظ غریب، اشخاص و اماکن و توضیحات لازم ارائه شده و نقشه‌های مورد نیاز محققین نیز به طور فنی تهیه و ارائه گردیده است.

تعداد نه نقشه آورده‌ایم، که کار تخصصی زیادی روی آن صورت انجام است و آنها شامل نقشه جنگ‌های امام علیه السلام و مکان‌هایی است که جنگ در آنها واقع شده؛ مانند مسیر امام علیه السلام در جنگ جمل، صفین و نهروان، همچنین قلمرو حکومت امام، مسیر پیامبر در حجة الوداع، نقطه غدیر و نقاطی که مورد تهاجم معاویه واقع شده است.

هشتمین ویژگی، رعایت اخلاق نگارش است که در ارائه مطالب و تحلیل‌ها تلاش کردیم مسائل با دید باز و روشن‌بین - و نه با چشم نابینای تعصب - مورد بررسی قرار گیرد و از این رو به مقدسات هیچ مذهبی اهانت نشده است و از این رو امیدواریم این موسوعه گامی بلند در جهت تقریب مذاهب اسلامی و

نزدیک کردن هر چه بیشتر امت اسلامی به یکدیگر و وحدت کلمه آنان در برابر دشمنان قرآن و -ان شاء الله- زمینه سازی برای حکومت جهانی اسلام، به شیوه حکومت نورانی امام علی بن ابی طالب علیه السلام باشد!

میقات: نقش شیعیان امیرمؤمنان علیه السلام در حج را چگونه ارزیابی می کنید؟

آقای ری شهری: به برکت پیروزی انقلاب اسلامی همه ساله نقش پیروان اهل بیت در حج پررنگ تر می شود اما من تصور می کنم انتظاری که اهل بیت علیهم السلام از پیروان خود در حج دارند، بیش از آن مقداری است که در غیر ایام حج دارند، زائران ایرانی خانه خدا، در سال های اخیر، به خصوص به دلیل آنکه بیشترشان مُسن و تعداد قابل توجهی از آنان کم سواد یا بی سواد بودند، آن نقشی را که باید ایفا کنند، ایفا نمی کردند و لیکن در مجموع تصور می کنم کارها رو به بهتر شدن است، البته باید توجه داشت کسانی که با مرام اهل بیت موافق نیستند نیز آرام ننشسته اند، آنها هم برنامه ریزی می کنند تا نقش شیعیان را در حج کم رنگ سازند.

میقات: انتظار اهل بیت از پیروان خود چیست؟

آقای ری شهری: در یک جمله باید بگویم انتظار اهل بیت علیهم السلام از شیعیان این است که در آنجا زینت اهل بیت باشند، همانطور که امام صادق علیه السلام فرمود: «كُونُوا لَنَا زِينًا...» پیرو اهل بیت باید نمونه یک مسلمان کامل باشد. آبروی اهل بیت را حفظ کند و به گونه ای عمل کند که مسلمانان جهان که از همه کشورهای اسلامی و حتی کشورهای غیراسلامی در حج حضور پیدا می کنند، جذب اهل بیت شوند. پیروان اهل بیت باید از نظر وضع لباس و حفظ ظاهر و حضور به موقع در نمازهای جماعت الگو باشند و از کارهایی که موجب وهن شیعه است پرهیزند و کاری کنند که سایر مسلمانان، پیرو هر مکتبی که هستند، علاقمند به مکتب اهل بیت شوند، این یک وظیفه عمومی است برای همه کسانی که ادعای پیروی اهل بیت علیهم السلام را دارند. البته اهل علم وظیفه بیشتری دارند، به خصوص آنهایی که با زبان های زنده دنیا آشنا هستند، انتظار اهل بیت از اینها بیشتر از دیگران است. آنان

باید از مکتب اهل بیت دفاع کنند و به شبهات و دروغها پاسخ دهند. این مسأله بسیار جدی است. در سال‌های گذشته و این ده سالی که خداوند به ما توفیق داده، می‌بینیم همان شبهه‌هایی که در سال‌های اول مطرح بود، با همه دفاعی که می‌شود، باز همان شبهه‌ها را تکرار می‌کنند و این حاکی از عنادی است که دشمنان و مخالفان اهل بیت علیهم‌السلام با تشیع دارند.

میقات: ارزیابی حضرت عالی از حج سال گذشته چیست؟

آقای ری شهری: به فضل خداوند، همه ساله - به دلیل ارزیابی جدی که از کارهای حج داریم و برنامه‌ریزی‌هایی که در طول سال، به حول و قوه الهی انجام می‌شود - یک گام جلوتر از سال پیش هستیم. البته اعتراف می‌کنیم تا نقطه مطلوب فاصله داریم ولی تصور ما این است که با وضعیتی که عربستان ایجاد می‌کند و امکاناتی که ما در اختیار داریم، نسبت به کارهایی که می‌شود انجام داد و آنچه می‌توان انجام داد، انجام می‌گیرد.

میقات: مدتی است بحث خصوصی سازی عمره و حج مطرح شده و در عمره سال جاری نیز به اجرا گذاشته شده است. نظر جناب عالی در زمینه خصوصی سازی چیست؟

آقای ری شهری: بنده با مسأله خصوصی سازی از ابتدا مخالف بودم و دلیل آن تجربه‌ای است که در رابطه با سوریه داشتیم که متأسفانه مفسد زیادی را به دنبال داشت و هنوز هم دارد و ان شاء الله تلاش خواهیم کرد که مسؤولان امر را راضی کنیم تا مشکلاتی که از ناحیه خصوصی سازی سوریه ایجاد شده در عمره تکرار نشود. تجربه سوریه به خوبی نشان داد که خصوصی سازی به مصلحت حج و عمره نیست، حتی من در یکی از جلسات هیأت دولت حضور پیدا کردم و گفتم که از نظر فرهنگی و اقتصادی، خصوصی سازی به زیان کشور است و این مسأله سبب خواهد شد که قیمت عمره و حج افزایش پیدا کند، چون سازمان حج یک سازمان دولتی است و سودی نمی‌خواهد، به فرض اگر سودی هم ببرد، سرانجام، آن را به

حج و عمره و در نهایت به کشور برگشت می‌دهد، اما وقتی خصوصی می‌شود بخش خصوصی به‌طور طبیعی دنبال سود است و قیمت حج و عمره گران‌تر خواهد شد، همانطور که امسال گران‌تر شد. و این به ضرر دولت است؛ زیرا زائران هنگام رفتن، ناگزیرند همانطور که در سوریه از بازار سیاه ارز تهیه می‌کنند وارد بازار آزاد ارز شوند و قیمت ارز گران می‌شود و مشکلاتی از این ناحیه برای دولت به وجود می‌آید. از نظر فرهنگی نیز مسأله روشن است. وقتی که تشکیلاتی تحت اشراف بعثه مقام معظم رهبری و سازمان حج، به امور فرهنگی بپردازد، قطعاً بهتر می‌تواند امور فرهنگی را سامان بدهد. در سال جاری که اولین سال تجربه عمره خصوصی بود، ما در عمل دیدیم علی‌رغم تمهیداتی که کرده بودیم و نگذاشتیم آن‌طور که تصور می‌شد عمره رها شود، اما در عین حال مشکلات جدی به وجود آمد؛ به‌خصوص در بخش مهرجانی‌ها.

برای سال آینده - ان شاء الله - برنامه ریزی خواهیم کرد تا این وضعیت تکرار نشود. اگر سؤال شود با اینکه ما مخالف بودیم پس چرا خصوصی شد؟ پاسخ آن آن است که این مشکل از سوی عربستان سعودی به وجود آمد. آنان به‌طور رسمی ابلاغ کردند که طرف قرارداد ما در ایران باید شرکت‌های خصوصی باشند و بر این اساس به افرادی خاص ویزا دادند و سازمان حج هم نتوانست کاری برای جلوگیری از آن انجام دهد، ولی به هر حال با شرایطی که عربستان سعودی ایجاد کرده، باید تلاش کنیم تا آن تمرکزی که در عمره وجود داشت حتی المقدور تحقق یابد و ما در حال حاضر مشغول برنامه‌ریزی هستیم تا سال آینده عمره به شکلی ساماندهی شود که مشکلات امسال تکرار نشود و یا لا اقل کم‌تر باشد.

میقات: شنیده شده است که خصوصی سازی از بار معنوی این سفر به شدت کاسته است. ارزیابی جناب عالی در این زمینه چیست؟

آقای ری شهری: البته این «به شدت» را قبول ندارم، گرچه ضعف‌هایی از لحاظ فرهنگی به‌خصوص در کار برخی کاروان‌های مهرجانی وجود داشت ولی با تمهیداتی که اندیشیده بودیم، حتی المقدور نگذاشتیم افت فرهنگی جدی باشد.

میثاق: آیا خصوصی سازی حج نیز عملی می شود؟

آقای ری شهری: در شرایط فعلی، اگر مسأله غیر قابل پیش بینی به وجود نیاید تصور نمی کنم خصوصی سازی حج - لا اقل - در پنج یا شش سال آینده تحقق پذیرد، دلیل آن هم این است که دولت نسبت به کسانی که ثبت نام کرده و پول گرفته متعهد است آنان را به حج اعزام کند. بنابراین، در وضعیتی که الآن هستیم نمی توانیم خصوصی سازی حج را پیش بینی کنیم مگر وضعیت دیگری پیش آید.

میثاق: بعثه مقام معظم رهبری برای تقویت بُعد معنوی حج تا کنون چه اقداماتی را انجام داده است؟

آقای ری شهری: بحمدالله در طول ده سال گذشته، بعثه مقام معظم رهبری در دو قسمت تلاش های خوبی را انجام داده:

الف: استفاده از روحانیون کار آمد که بحمدالله تحوّل زیادی در این زمینه به وجود آمده و تقریباً می توانیم بگوییم اکثر قریب به اتفاق روحانیونی که الآن مورد استفاده قرار می گیرند کارآیی خوبی دارند و می توانند زائران را خوب هدایت و راهنمایی کنند. البته بعضاً افرادی هستند که مشکل دارند که توسط ناظرهایی معین کرده ایم، متوجه ضعف کارشان می شویم و با آنها برخورد لازم انجام می شود و از گردونه اعزام خارج می شوند.

ب - کتاب هایی برای استفاده زائران تهیه شده و هر سال به آمار آن اضافه نیز می شود. به عنایت و یاری خداوند تا کنون بیش از سیصد کتاب در زمینه های مختلف حج، توسط معاونت آموزش و تحقیقات بعثه مقام معظم رهبری منتشر شده که امیدواریم مورد استفاده عموم قرار گیرد. اخیراً پیشنهاد شد که اقدامات انجام شده توسط معاونت آموزش و تحقیقات بعثه، به اطلاع همگان برسد و امیدواریم به زودی این کار انجام شود تا همه زائران حج و عمره از کارهای انجام گرفته آگاهی یابند و ببینند که چه امکاناتی برای پیشبرد اهداف فرهنگی در بعثه مقام معظم رهبری به وجود آمده است.

میقات: ویژگی های حج سال گذشته را بیان فرمایید؟

آقای ری شهری: در رابطه با ویژگی های حج سال گذشته باید بگویم که:

مجموعاً ۹۳۹۷۱ نفر از ایران به عربستان جهت زیارت خانه خدا مشرف شدند که ۱۴۲۹ نفر افغانی و عراقی و ۶۰۶۱ نفر عوامل خدماتی و بقیه زائر بودند. از نظر اجرایی چند نکته قابل توجه داشتیم:

۱- سیاست صرفه جویی و بهینه سازی خدمات ادامه یافت، گرچه در مواردی، مسائلی پیش آمد که زائران با مشکل مواجه شدند. البته اینطور نیست که سیاست صرفه جویی بدون مشکل باشد، قطعاً عده ای نسبت به این امر اعتراض دارند و خواهان خدمات بیشتری هستند که با سیاست صرفه جویی نمی سازد، هر چند در سال آینده وضعیت تفاوت خواهد داشت؛ زیرا هم زائران از ثبت نام کنندگان جدید هستند و بیشتر آنها را افراد جوان و میان سال تشکیل می دهد و هم به دلیل این که هزینه انجام شده از زائران اخذ می شود.

۲- مسکن در سال گذشته از وضعیت بهتری برخوردار بود و تنها مشکلی که در مکه وجود داشت دوری راه بود که برای حل مشکل رفت و آمد زائران سال آتی - ان شاء الله - تصمیم داریم برنامه ریزی کنیم و سازمان حج برنامه های خوبی را پیش بینی کرده است.

۳- در سال گذشته طرح خانه پزشک و خدمه پزشک در کاروان ها اجرا شد و از مراجعه حجاج برای امور ساده به درمانگاه ها کاسته شد، همچنین پزشکان بر امور بهداشتی داخل کاروان نیز نظارت می کردند.

۴- کاروان جانبازان مجدداً راه اندازی شد و بسیاری از مشکلات آنان حل گردید. هر چند که دیر تشکیل شد ولی خوب بود و توانست قدری از مشکلات آن عزیزان بکاهد.

۵- مهمترین مسأله اجرایی که در سال گذشته داشتیم مسأله ذبح و قربانی در محل جدید بود که دولت عربستان معین کرده و به همین جهت مشکلات زیادی پیدا کردیم. البته اصل طرح بسیار خوب است و اگر مشکلات آن حل بشود جلوی از بین رفتن صدها هزار رأس قربانی را می گیرد، ما هم پیش بینی می کردیم که

مشکل داشته باشد ولی راهی جز این نداشتیم که قربانی‌های زائران در محل جدید ذبح شود. البته تا ساعت ۲ بعد از ظهر کار خیلی خوب پیش رفت ولی بعد از ساعت ۲ با خراب شدن تسمه‌های انتقال، همه برنامه‌های قبلی به هم ریخت و روز اول عده‌ای نتوانستند تکلیف خودشان را انجام دهند و قربانی خودشان را ذبح کنند و بقیه قربانی‌هایی که انجام شده بود قسمت زیادی از آن از بین رفت. ۶۰ در نقل و انتقال هوایی مشکل داشتیم و همچنین مشکل ماشین‌های سعودی بود که در نقل و انتقال وضعیت خوبی نداشتند.

اما از بُعد سیاسی، چند نکته قابل توجه بود:

* مراسم براثت در عرفات نظم بهتری داشت و جمعیت از انسجام بهتری برخوردار بود. سال‌های قبل، برای جمع کردن جمعیت در زیر خیمه بعثه، با مشکل مواجه بودیم که طراحی شد و این مشکل تا حدود زیادی بر طرف گردید و پیام مقام معظم رهبری برای نخستین بار در تاریخ حج، در ۲۰ سال گذشته به طور کامل خوانده شد.

* در مراسم دعای کمیل جمعیت قابل توجهی حضور داشتند که ظاهراً در سال‌های گذشته، جمعیت به این گستردگی نبود. البته این به دلیل آن بود که زائران ایرانی در آن زمان حضور کامل‌تری در مدینه داشتند.

* گستردگی شعارهای ضد استکباری در مسجدالحرام و در مسیر جمرات محسوس بود که البته این شعارها همانطور که حاضران در موسم حج دیدند شعارهای خود جوشی بود که جمعی از لبنانی‌ها و حجاج دیگر کشورها در مسجدالحرام و در مسیر جمرات داشتند که این هم گسترده‌تر از سال‌های پیش بود.

فعالیت‌های تبلیغی در داخل بعثه:

* جلسات سخنرانی صبح و عصر در بعثه.

* پاسخ به مسائل شرعی به خصوص در میقات‌ها.

* شبکه داوطلبان گروه ارشاد. یعنی از هر کاروان ۱۰ نفر داوطلب شد و با سازماندهی در جهت ساماندهی اعمال و رفتار زائران، اقدامات خوبی را انجام دادند.

* انتشار روزانه نشریه زائر.

* برگزاری برنامه‌های ویژه سال امام . چون سال گذشته توسط رهبر معظم انقلاب به نام «امام خمینی علیه السلام» نامیده شده بود، توصیه کردیم کسانی که حج واجب به گردنشان نیست به نیابت از امام علیه السلام حج انجام دهند. و بحمدالله تعدادی از زائران چنین کردند.

* در سال گذشته، بهبود نسبی وضعیت رفتاری زائران قابل توجه و محسوس بود.
 ۷- مسأله کنترل لحظه سال تحویل از مسائلی بود که روحانیون و مدیران، پیش از فرا رسیدن عید نوروز، در مورد آن توجیه شدند، برای سال تحویل نیز بروشوری تهیه شد و ترتیبی دادیم که روحانیون با زائران باشند تا آنچه در سال قبل اتفاق افتاده بود، تکرار نشود که بحمدالله کنترل و مراقبت شد.

۸- تلاش برای ایجاد هماهنگی بین مراجع در رابطه با مسأله قربانی بود که تا حدود قابل توجهی این طرح موفق بود.

در رابطه با فعالیت های رسانه‌ای نیز چند نکته داشتیم:

* تمرکز امور رسانه‌ای بعثه و حج در صدا و سیما و خبرگزاری. فعالیت چشمگیر صدا و سیما در بخش‌های مختلف داخلی و برون مرزی از ویژگی‌های فعالیت‌های رسانه‌ای سال گذشته بود.

* ایجاد و گسترش سایت اینترنت در بعثه.

* مهمترین مطالب نشریه زائر و پیام‌های امام و رهبری، اخبار و اطلاعات مربوط به کاروان‌ها در سایت اینترنت قرار گرفت.

* ارتباط زنده و مستقیم رادیویی و تلویزیونی، به ویژه پخش زنده دعای کمیل و مراسم برائت. در این میان مسأله پخش زنده مراسم برائت بسیار قابل توجه بود. امیدوارم این خدمات مورد عنایت حق تعالی و امیرالحاج واقعی حضرت بقیة الله الأعظم قرار گرفته باشد و تشکر می‌کنم از همه دست اندرکاران حج که تلاش کردند به فضل خدا حج سال گذشته با شکوه و آبرو مند برگزار شد. و از خداوند متعال عاجزانه تقاضا دارم که به ما توفیق عنایت فرماید تا حج سال آتی و سال‌های بعد از آن را با شکوه بیشتری برگزار نماییم و بهتر بتوانیم به وظایف خودمان در خدمت به مردم و تحقق اهداف حج ابراهیمی ان شاء الله عمل کنیم.